

Österbottens välfärdsområdes servicenät för gemenskapsboende inom ramen för den helhetsplan som omfattar den service som tillhandahålls för äldre

Välfärdsområdesstyrelse 19.08.2024 § 153

4465/00.01.02.01/2024

Beredare Vähäkangas Pia
Pellfolk Tony
Björkqvist Monika
Koskela Marketta
Tilläggsuppgifter: telefonnummer: 06 218 1111 (växel), fornamn.efternamn@ovph.fi

Med gemenskapsboende avses boende som välfärdsområdet ordnar med stöd av socialvårdslagen (21 b §) i en tillgänglig och trygg boendeenhet där personen förfogar över en bostad som motsvarar hans behov och där de boende erbjuds verksamhet som främjar socialt umgänge. Denna boendeform är avsedd för personer vars funktionsförmåga är nedsatt och vars behov av vård och omsorg har ökat. Välfärdsområdets styrelse har godkänt servicebeskrivningen för gemenskapsboende för de äldre samt kriterier för beviljande av denna service (17.6.2024/paragraf 138). Gemenskapsboendet likställs med hemmaboende. Servicen är en service som ges i hemmet.

Diskussioner om nationella riktlinjer för gemenskapsboende har under våren 2024 förts i samband med webinarier och seminarier. I dessa diskussioner har såväl välfärdsområdena som Valvira, ARA, RFV, THL och ministerierna deltagit. Enligt ARA:s anvisningar ska man i fastigheter för gemenskapsboende ge akt på bland annat bostädernas lämplighet/tillgänglighet, kokmöjligheter, storlek (tillräcklig) och flexibilitet. Därutöver är det viktigt att fastigheterna är centralt belägna och ligger nära service. Österbottens välfärdsområde ska på hösten 2024 inleda diskussioner om gemenskapsboende med ARA. Det första mötet infaller i augusti.

NHG har på begäran av miljöministeriet genomfört en nationell nulägeskartläggning av gemenskapsboende. I kartläggningen för NHG fram utvecklingsutmaningar som är förknippade med gemenskapsboende, exempelvis utmaningar förknippade med utrymmeslösningar, trafikförbindelser, kommunala tjänster, ägarskap och serviceproduktion. Utmaningarna gäller också det att man nationellt uppmuntrar till en utökning av gemenskapsboende, samtidigt som detta kräver investeringar. Välfärdsområdena har på gång projekt kring gemenskapsboende i syfte att hitta nya partnerskap och föra marknadsdialoger. Den nationella informationsstyrningen av gemenskapsboendet är ännu ringa. Gemensamma, nationella riktlinjer finns inte i nuläget.

Ett mål i Österbottens välfärdsområdes framtids- och anpassningsprogram är att man ska övergå från tyngre tjänster till lättare tjänster. Ett sätt att uppnå detta mål är att öka andelen av de äldre som bor på gemenskapsboende. Även om befolkningen i Österbottens välfärdsområde är friskare än i landet i övrigt, bor färre personer som fyllt 75 år hemma samtidigt som fler personer som fyllt 75 år bor på serviceboende med heldygnsomsorg. Den servicestrategiska målsättningen i Österbottens välfärdsområde är att 93 % av de som fyllt 75 år bor hemma år 2025. Verkställigheten i Österbotten var för år 2023 91,8 %. (variation mellan kommunerna 90,4 - 93,3 %).

På basen av de diskussioner som förts med övriga välfärdsområdena kan man konstatera att de flesta välfärdsområdena strävar efter att uppnå en täckning på 1–2 procent i fråga om gemenskapsboende. Ifrågavarande täckningsgrad ligger i linje med de beräkningar som THL gjort i sitt scenario.

Den tjänstemannagrupp som i våras berett en modell för gemenskapsboende har utvärderat välfärdsområdets klientstruktur inom det egna serviceboendet med

heldygnsomsorg samt välfärdsområdets möjligheter att ändra på de nuvarande utrymmena för att de ska bemöta de krav som ställs på gemenskapsboende. I frågan om utrymmeslösningarna uppfylls de krav som ställs på gemenskapsboende (utan investeringsbehov) av Solhörnan i Korsholm. På Solhörnan kan 30 platser av 45 platser ändras till gemenskapsboende. Ändringen av övriga egna enheter som tillhandahåller serviceboende med heldygnsomsorg kräver till största delen betydande ändringsarbeten och investeringar. Utmaningarna är dels förknippade med enheternas anstaltsliknande struktur och dels med skicket på utrymmena.

De åtgärder som vidtas i fråga om gemenskapsboende kopplat till framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026 och en plan fram till år 2030

Antalet platser för gemenskapsboende om målet är att uppnå en täckning på ca. 1 % fram till år 2030	Läget 2024	Åtgärder kopplade till framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026	Plan 2027–2030
Norra området: <i>Kronoby Jakobstad Larsmo Pedersöre Nykarleby Det behövs 70 bostäder för gemenskapsboende 2030</i>	Det finns inga bostäder för gemenskapsboende i området (enligt det som avses med gemenskapsboende i socialvårdslagen). Det finns privat serviceproduktion av seniorboende i området.	Utvecklandet av seniorboendet i området understöds. 2026: utredning av möjligheterna att realisera en hybridform av gemenskapsboende i anslutning till Hagalund och i Pedersöre. Antalet bostäder för gemenskapsboende ökas med 20-30	2027: utredning av möjligheter för nybyggnation (hybrid) av gemenskapsboende i Jakobstad för att ersätta de nuvarande platserna på Björkbacka och för att öka antalet gemenskapsboende bostäder med minst 30
Mellersta området: <i>Vörå Korsholm Vasa Laihela Det behövs 135 bostäder för gemenskapsboende 2030</i>	Det finns inga bostäder för gemenskapsboende i området (enligt det som avses med gemenskapsboende i socialvårdslagen). Det finns serviceproduktion av seniorboende. Möjligheter att ändra Solhörnan (Korsholm) till gemenskapsboende finns	1.1.2025: Registrering av 12 bostäder på Kastusgården (Vörå) till gemenskapsboende 2025: planering av ett nybygge för gemenskapsboende i Vasa (minst 60 bostäder) och i Laihela (10–12 bostäder) 2026: Egen 24/7 boendeenhet ändras stegvis till ett gemenskapsboende (30 bostäder av 45 platser).	Utökningen av gemenskapsboendet fortsätts med beaktande av det förefintliga bostadsbeståndet för seniorboende.
Södra området: <i>Malax Korsnäs Närpes</i>	Det finns inget gemenskapsboende, men nog s.k.	1.1.2025 registreras 7 bostäder på Åldersro (Kristinestad), 42 platser på Bostället och 12 platser på	Bostället och Solgärdet kräver renoveringar

<i>Kaskö Kristinestad Det behövs 50 bostäder för gemenskapsboende 2030</i>	serviceboende och seniorboende	Solgärdet (Närpes) som gemenskapsboende2026: Pörtom servicecenter och Buketten är seniorboende	
--	-----------------------------------	---	--

Konsekvensbedömning

Kostnaden för en gemenskapsboendeplats har uppskattats utgöra cirka hälften av kostnaden för en serviceboendeplats med heldygnsomsorg. Kostnaden för serviceboende med heldygnsomsorg uppgår på årsnivå till cirka 80 000 euro/plats. I beräkningarna har behovet av hemvård för en klient på gemenskapsboende uppskattats uppgå till 30 timmar/månad. Med tanke på kostnadsnyttoeffekten kräver en ökning av gemenskapsboende en minskning av serviceboende med heldygnsomsorg. Nyttan med gemenskapsboende är att klienten får den vård och service som behövs på rätt nivå. Klienten kan fortsätta vara delaktig i samhället samtidigt som hen har en social trygghet av att bo med andra människor. Delaktigheten och aktiveringen vid ett gemenskapsboende bedöms ha en positiv effekt på klienternas funktionsförmåga och på möjligheten att kunna bo längre hemma.

På lång sikt anses en utökning av gemenskapsboende minska behovet av serviceboende med heldygnsomsorg. På basis av RAI-uppgifter, NHG:s rapport och THL:s scenario (2024) bor i dag personer på serviceboenden med heldygnsomsorg som eventuellt skulle få ett utbyte av en annan typ av boendeform och en mera aktiverande boendemiljö. Även bland klienterna inom hemvården finns det personer som skulle kunna ha större nytta av en annan typ av boendeform. Gemenskapsboende kunde inriktas till dessa klientgrupper för att förbättra personernas förmåga att klara sig mera självständigt i vardagen och för att förbättra välbefinnande och livskvalitet samt för att minska antalet jourbesök och vårdperioder på avdelning som är kopplade till otrygghetskänsla.

De risker som är förknippade med gemenskapsboende kan indelas i risker som anknyter till klienten, klient- och patientsäkerheten, serviceproduktionen, fastigheter och samarbetsrelaterade orsaker.

Risker

Befolkningens intresse för att flytta till gemenskapsboende kan vara ringa eller så kan hyran vara för hög. Det här kan leda till att bostäder står tomma vilket medför negativa ekonomiska konsekvenser för välfärdsområdet. För att kunna hantera ekonomiska risker är en dialog mellan välfärdsområdet och de aktörer som är kopplade till gemenskapsboende av betydelse.

Gemenskapsboende kräver ett servicebeslut och en klientplan där man fastställer målen och innehållet för servicen samt konkreta klientspecifika besökstimmar för hemvården. Dessa kan bli diffusa då hemvården är på plats på boende en längre tid i och med att flera klienter bor i samma fastighet, vilket kan leda till att klienten ges mer hemvård än vad hen behöver. Det kan vara svårt att utvärdera eller mäta effekterna av de realiserade åtgärderna/tjänsterna. De anhörigas, klientens och serviceproducentens roller kan bli oklara. Ordandet av städningen och tvättningen kan ställa till utmaningar för klienten eftersom dessa tjänster är på den enskilde klientens ansvar att ordna. En god klientplan/vårdplan klargör serviceproducentens roll och förtydligar klientens ansvar samt ger en bild av hur mycket service personen får.

Tillräckligt med uppmärksamhet fästs inte vid den allmänna säkerheten och brandsäkerheten och i synnerhet inte på att det inte finns någon personal i fastigheten på natten, samtidigt som klientelet kan behöva hjälp med att förflytta sig. Klientstrukturen kan bestå av klienter som har mycket nedsatt funktion, vilket kan ställa till utmaningar vid en eventuell brand. Tillräcklig uppmärksamhet fästs inte vid tillgängligheten. Bostäderna kan bli för varma på sommaren. Användningen av digitala redskap kan vara knapp. I servicebeskrivningen för gemenskapsboende 1.0 har man lyft fram även faktorer som är kopplade till säkerhet så att möjliga riskfaktorer kan åtgärdas förebyggande.

Den anstaltsliknande utformningen av nuvarande fastigheter för boendeservice innebär en utmaning. Utökning av gemenskapsboende kräver investeringar och nybyggnationer. De olika intressena kan hämma dialogen och skapandet av partnerskap. Den svaga nationella styrningen försinkar de planeringsprocesser som hänför sig till gemenskapsboende. De byggnationsprojekt och ombyggnadsarbeten som hänför sig till gemenskapsboende kräver investeringsmöjligheter som välfärdsområdena saknar i nuläget. Nya strukturella lösningar och nya partnerskap borde hittas.

Åldrande i sig innebär att människans olika funktionsförmågor försämras och risken att drabbas av olika sjukdomar ökar, vilket kan påverka möjligheten att bo på ett gemenskapsboende livet ut. Aktiveringen, delaktigheten och den vård- och service som kan erbjudas vid ett gemenskapsboende bedöms kunna senarelägga behovet av heldygnsomsorg även i livets slutskede.

Sektordirektör, äldre personer Vähäkangas Pia

föreslår att välfärdsområdesstyrelsen i anslutning till framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026 för en diskussion om de åtgärder som är förknippade med gemenskapsboende

föreslår att välfärdsområdesstyrelsen för en diskussion om planen för gemenskapsboende för åren 2027–2030

Beslut:

Styrelsen förde en diskussion om de åtgärder som är förknippade med gemenskapsboende samt om planen för gemenskapsboende för åren 2027-2030.

Distribution